

**ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА»**

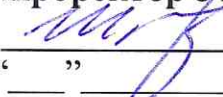
Факультет суспільних та прикладних наук

Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

Кафедра права та публічного управління

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з методичної роботи

 Ярослав ШТАНЬКО
“ ” _____ 2024 р.

**ТРУДОВЕ ПРАВО УКРАЇНИ
СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

Галузь знань:	24 Сфера обслуговування
Спеціальність:	241 Готельно-ресторанна справа
Освітньо-професійна (освітньо-наукова) програма:	«Менеджмент готельно-ресторанного бізнесу»
Освітній рівень:	перший (бакалаврський)
Статус дисципліни:	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання:	українська

РОЗРОБНИК:

к.ю.н., доцент кафедри права та публічного управління

Світлана ХОДАК

ЗАТВЕРДЖЕНО:

Затверджено на засіданні кафедри права та публічного управління
Протокол № 4 від 21.11. 2024 р.

Завідувач кафедри права та публічного управління

Олександра ПТАШНИК

УЗГОДЖЕНО:

Гарант ОПП

Христина ТЕРЛЕЦЬКА

В.о завідувача кафедри туризму та готельно-ресторанної справи

Христина ТЕРЛЕЦЬКА

СХВАЛЕНО:

на засіданні Науково-методичної ради, протокол № 9 від 29.11. 2024 р.

e-mail	Svitlana.khodak@ukd.edu.ua
Номер аудиторії чи кафедри	Відпрацювання та консультації – кабінет викладачів; вівторок 14-00 – 15-00 (на період карантину – група в Viber чи СДО)
Посилання на сайт	https://ukd.edu.ua
Сторінка курсу в СДО	

ВСТУП

Анотація навчальної дисципліни

Загальна інформація про дисципліну. З усіх форм діяльності людини трудова діяльність є найбільш важливою, оскільки тільки в процесі реалізації здатності до праці забезпечується добробут кожної людини, створюються умови для повного духовного розвитку особистості.

Трудове право регулює відносини праці на усіх підприємствах, установах, організаціях незалежно від форм власності та виду діяльності і галузевої належності, а також осіб, що працюють за трудовим договором у домашньому господарстві громадян; визначає порядок і умови прийняття на роботу, переведення на іншу роботу, припинення трудового договору, тривалість робочого часу і часу відпочинку, порядок надання відпусток, гарантії і компенсації для працівників, підстави і умови матеріальної відповідальності працівників та роботодавців; конкретизує основні засади реалізації конституційного права працівників на охорону життя і здоров'я упродовж трудової діяльності, на належні, безпечні і здорові умови праці; регулює порядок розгляду трудових спорів, питання щодо оплати праці, трудової дисципліни; встановлює порядок нагляду і контролю за дотриманням законодавства про працю, державного нагляду за охороною праці.

Місце дисципліни в освітній програмі. Трудове право як навчальна дисципліна посідає своєрідне місце в системі правових дисциплін, що зумовлено насамперед предметом його регулювання. Предметом трудового права являються не тільки трудові правовідносини, а й інші суспільні відносини, тісно пов'язані з трудовими. Необхідно усвідомити характеристику цих відносин і вміти відрізнити їх від відносин, що регулюються суміжними галузями права (цивільним, адміністративним, правом соціального забезпечення).

Цілі та зміст. Навчальна дисципліна спрямована на формування ерудованої, різнобічно розвинутої особистості, здатної використовувати весь спектр набутих компетентностей. Набуті в процесі вивчення дисципліни компетентності підвищують конкурентоспроможність молодих фахівців на ринку праці.

Програма навчальної дисципліни розроблена з урахуванням останніх змін трудового законодавства України, відповідно до мети і завдань освітньої програми.

Для досягнення мети поставлені наступні **завдання**:

- розуміння студентами співвідношення трудового права з іншими галузями національного права України;
- поглиблене вивчення студентами проблем трудового права;
- аналіз актів трудового законодавства України, міжнародних договорів, актів вищих судових інстанцій, навчальної та монографічної літератури;
- вирішення аналітичних завдань та практичних казусів відповідно до програми курсу.

Результати навчання та їх співвідношення із програмними результатами навчання.

Згідно з вимогами освітньо-професійних та освітньо-кваліфікаційних програм студенти повинні **знати**:

- положення актів трудового законодавства України та міжнародних договорів щодо правового регулювання трудових відносин;

- основні положення правової доктрини з питань виникнення та припинення трудових правовідносин, укладення та припинення трудових договорів, правового статусу суб'єктів трудового права, підстави, зміст та види відповідальності при порушенні трудового законодавства, колективних угод, трудових угод, порядок вирішення трудових спорів;
- підходи судової практики щодо тлумачення і застосування законодавства України, що регулює трудові правовідносини;
- міжнародно-правове регулювання трудових відносин;

вміти:

- використовувати дані науки трудового права для вирішення практичних завдань;
- правильно застосовувати та тлумачити трудове законодавство, колективні договори, трудові угоди;
- орієнтуватися в міжнародно-правовому регулюванні трудових відносин;
- складати акти застосування норм права, трудові угоди, процесуальні документи у сфері захисту трудових прав.

Мета навчальної дисципліни

При вивченні трудового права студенти мають оволодіти навичками самостійної роботи з нормативно-правовими актами, які регулюють трудові відносини, матеріалами судової практики, засвоїти сутність основних правових категорій та зміст правових інститутів, навчитися використовувати дані науки трудового права для вирішення практичних завдань.

Професійні компетентності та результати навчання, яких набувають здобувачі освіти внаслідок вивчення навчальної дисципліни «Трудове право України» (шифри та зміст компетентностей та програмних результатів навчання вказано відповідно до ОПП «Менеджмент готельно-ресторанного бізнесу», введеної в дію ЗВО «Університет Короля Данила» “_” _____ року).

Шифр та назва компетентності	Шифр та назва програмних результатів навчання
ЗК 2 Здатність діяти соціально відповідально та свідомо, реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина України.	РН 01. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці основні положення законодавства, національних і міжнародних стандартів, що регламентують діяльність суб'єктів готельного та ресторанного бізнесу РН 19. Діяти у відповідності з принципами соціальної відповідальності та громадянської свідомості РН 20. Розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.
ЗК 5 Здатність працювати в команді	

СК 5 Здатність управляти підприємством, приймати рішення у господарській діяльності суб'єктів готельного та ресторанного бізнесу	РН 21. Розуміти і реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. РН 22. Зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя
СК 13 Здатність здійснювати планування, управління і контроль діяльності суб'єктів готельного і ресторанного бізнесу	

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс	3		
Семестр	6		
Кількість кредитів ЄКТС	3		
Аудиторні навчальні заняття		денна форма	заочна форма
	лекції	22	8
	семінари, практичні	20	4
Самостійна робота		48	52
Форма підсумкового контролю	екзамен (30 годин)		

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни¹:

Пререквізити	Постреквізити
Цінності громадянського суспільства	Професійна етика в готельно-ресторанній справі

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Перелік тем лекційного матеріалу

Змістовий модуль 1. Загальна характеристика трудового права

Тема 1. Предмет, метод, принципи і система трудового права (2 год.)

Поняття трудового права та його значення як однієї з провідних галузей у системі права України. Предмет та метод трудового права. Система трудового права і система трудового законодавства. Функції трудового права: поняття та види. Поняття і значення основних принципів трудового права. Наука трудового права. Трудове право як навчальна дисципліна.

Питання для самостійного вивчення: 1. Назвіть ознаки таких принципів трудового права, як "принцип свободи праці" та "принцип стабільності трудових відносин" відповідно до чинного законодавства про працю України.

3. Види основних принципів трудового права, що закріплені в Конституції України від 28.06.1996.

4. Види основних принципів трудового права, що закріплені в інших законодавчих актах. (16-24) (8 год.)

Тема 2. Трудові правовідносини та їх суб'єкти (2 год.)

Трудові правовідносини: поняття, ознаки та загальна характеристика трудових правовідносин. Сторони і зміст трудових правовідносин. Підстави виникнення, зміни та припинення трудових правовідносин. Працівники як суб'єкти трудових правовідносин. Трудова правосуб'єктність та її особливості. Роботодавці як суб'єкти трудових правовідносин. Основні права та обов'язки роботодавця. Роботодавець-фізична особа як сторона трудового договору.

Питання для самостійного вивчення: Пояснити, яка саме відмінність між такими поняттями, як: трудові відносини - відносини, тісно пов'язані з трудовими; вільна праця - примусова праця. (15,16-24) (8 год.)

Змістовий модуль 2. Індивідуальні трудові відносини

Тема 3. Забезпечення зайнятості та працевлаштування (2 год.)

Поняття зайнятості, категорії зайнятого населення і основні державні гарантії у сфері зайнятості. Безробітні громадяни: поняття, порядок реєстрації, правовий статус. Особи, які не можуть бути визнані безробітними. Підходяща робота та критерії її підбору. Державна служба зайнятості та її повноваження. Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття. Принципи та суб'єкти страхування. Страхувальний стаж. Допомога по безробіттю та визначення її розміру. Особливості працевлаштування за допомогою посередницьких організацій.

Питання для самостійного вивчення: 1. Поняття зайнятості, категорії зайнятого населення і основні державні гарантії у сфері зайнятості.

2. Безробітні громадяни: поняття, порядок реєстрації, правовий статус.

3. Особи, які не можуть бути визнані безробітними.

4. Підходяща робота та критерії її підбору.

5. Державна служба зайнятості та її повноваження.

6. Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття.

7. Принципи та суб'єкти страхування.

8. Страхувальний стаж.

9. Допомога по безробіттю та визначення її розміру. Особливості працевлаштування за допомогою посередницьких організацій. **(35,44,48) (8 год.)**

Тема 4. Трудовий договір (4 год.)

Трудовий договір: поняття, види та значення. Контракт як форма трудового договору. Сторони трудового договору. Зміст трудового договору, його істотні умови. Гарантії прав і обмеження прав особи при укладенні трудового договору. Прийняття на роботу і оформлення трудового договору. Трудові книжки: порядок ведення, зберігання та видачі при звільненні. Зміна умов трудового договору. Поняття переведення на іншу роботу. Переміщення на інше робоче місце. Поняття «припинення трудових правовідносин» й «розірвання трудового договору». Підстави припинення трудових правовідносин, їх класифікація. Припинення трудових правовідносин за взаємною згодою сторін. Розірвання трудового договору з ініціативи працівника. Розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця. Загальні та спеціальні юридичні гарантії працівникам, що звільняються з ініціативи роботодавця. Порядок розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця. Попередня згода профспілкового органу на розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця. Розірвання трудового договору з ініціативи осіб, які не є стороною трудового договору. Припинення трудових правовідносин у зв'язку з порушенням правил прийняття на роботу. Порядок оформлення звільнення. Строки розрахунку зі звільненим працівником. Вихідна допомога.

Питання для самостійного вивчення: 1. Визначити, у чому полягає відмінність між “переведенням працівника” і “переміщенням працівника”?

2. Визначити, у чому полягає відмінність між “тимчасовим переведенням у разі виробничої необхідності” і “тимчасовим переведенням у разі простою в роботі”?

3. Визначити, у чому полягає відмінність між “роботою за сумісництвом” і “суміщенням професій [посад]”.

4. Визначити, у чому полягає відмінність між “працівником” і “робітником”. **(9,12,16-24,26,39,45) (14 год.)**

Тема 5. Робочий час (2 год.)

Поняття робочого часу і сучасні проблеми гарантій у сфері робочого часу. Види робочого часу та його нормування. Характеристика робочого часу нормальної тривалості, скороченого та неповного. Режим робочого часу та його види. Надурочна робота та ненормований робочий час. Облік робочого часу: поняття та види.

Питання для самостійного вивчення: 1. Визначити, у чому полягає відмінність між “скороченим робочим часом” і “неповним робочим часом”?

2. Визначити, у чому полягає відмінність між “надурочними роботами” і “чергуванням”?

3. Відповідно до чинного законодавства про працю поясніть зміст такого умовного вислову як “подвійний неповний робочий час”. **(16-25,43,45).**

(8 год.)

Тема 6. Час відпочинку (2 год.)

Поняття та види часу відпочинку. Перерви протягом робочого дня. Щотижневий безперервний відпочинок (вихідні дні). Святкові і неробочі дні. Відпустки, їх види та порядок надання. Щорічні відпустки працівників та їх види. Додаткові відпустки у зв'язку з навчанням. Творчі відпустки. Соціальні відпустки. Відпустка без збереження заробітної плати.

Питання для самостійного вивчення: 1. Визначити, у чому полягає відмінність між формальною та фактичною підставами виникнення права на відпустку.
2. В чому полягає відмінність між щорічною основною і щорічною додатковою відпустками?
3. В чому полягає відмінність між щорічною додатковою та іншою додатковою відпустками? (16-24,37,41) (8 год.)

Тема 7. Оплата праці (2 год.)

Право працівника на оплату праці та його захист. Соціально-економічні аспекти оплати праці та її реформа в Україні. Поняття оплати праці та її структура. Основна заробітна плата, інші заохочувальні та компенсаційні виплати. Функції заробітної плати. Державне та договірне регулювання оплати праці. Мінімальна заробітна плата: поняття і значення. Порядок встановлення і застосування різних форм матеріального стимулювання праці. Погодинна система оплати, її різновиди. Відрядна система, її різновиди. Поняття та значення тарифної системи. Основні елементи тарифної системи: тарифна ставка, тарифна сітка, тарифний розряд, тарифно-кваліфікаційний довідник. Поняття гарантійних, компенсаційних виплат та доплат. Відповідальність за порушення законодавства про оплату праці.

Питання для самостійного вивчення: 1. Відповідно до чинного законодавства про працю України розрізняють основну заробітну плату, додаткову заробітну плату та інші заохочувальні та компенсаційні виплати.
2. Чому такий поділ заробітної плати суперечить самій природі заробітної плати? (13, 16-24,41,45). (8 год.)

Змістовий модуль 3. Відповідальність у трудовому праві

Тема 8. Трудова дисципліна та дисциплінарна відповідальність у трудовому праві (2 год.)

Поняття трудової дисципліни та методи її забезпечення. Внутрішній трудовий розпорядок на підприємствах, в установах та організаціях. Правила внутрішнього трудового розпорядку: типові, галузеві, локальні. Юридична відповідальність за порушення трудової дисципліни. Поняття дисциплінарної відповідальності у трудовому праві. Дисциплінарні стягнення: поняття, види. Підстава дисциплінарної відповідальності, склад дисциплінарного проступку. Процедура накладення стягнення. Дисциплінарне звільнення.

Питання для самостійного вивчення: 1. Поясніть, чому трудова дисципліна має подвійний характер?
2. Що собою представляє заохочення працівників за успіхи в роботі.
3. Які види заохочень застосовуються до працівників, які сумлінно працюють? Чому це важливо робити? (5,6,11) (8 год.)

Тема 9. Матеріальна відповідальність сторін трудового договору (2 год.)

Поняття і загальна характеристика матеріальної відповідальності, її відмінність від цивільно-правової відповідальності. Підстава та умови матеріальної відповідальності.

Види матеріальної відповідальності. Визначення розміру шкоди та порядок її відшкодування. Особливості матеріальної відповідальності роботодавця за шкоду, заподіяну працівникові. Відшкодування моральної шкоди.

Питання для самостійного вивчення: 1. У чому полягають особливості дисциплінарної і матеріальної відповідальності порівняно з іншими видами юридичної відповідальності?

2. Назвіть підстави притягнення працівників до повної матеріальної відповідальності. (5,6,11) (8 год.)

Тема 10. Нагляд і контроль за додержанням трудового законодавства і законодавства про охорону праці (2 год.)

Поняття та основні види нагляду і контролю у сфері застосування найманої праці. Загальний нагляд і контроль за додержанням трудового законодавства. Нагляд і контроль у сфері охорони праці. Відповідальність за порушення законодавства про працю.

Питання для самостійного вивчення: 1. Назвіть основні обов'язки роботодавця щодо створення для працівників безпечного і комфортного виробничого середовища.

2. Визначити, у чому полягає відмінність між "трудовим каліцтвом" і "професійним захворюванням".

3. Визначити, у чому полягає відмінність між "побутовою травмою" і "виробничою травмою". (10,15,16,25,35,48) (8 год.)

Тема 11. Індивідуальні трудові спори(2 год.)

Поняття та види трудових спорів (конфліктів). Індивідуальні трудові спори: поняття, види, причини виникнення та способи вирішення. Порядок вирішення трудових спорів у комісії з трудових спорів (КТС). Судовий порядок розгляду трудових спорів. Порядок поновлення працівника на роботі та оплата вимушеного прогулу. Діяльність спеціалізованих трудових судів у зарубіжних країнах.

Питання для самостійного вивчення: 1. Визначити, у чому полягає відмінність між "трудовим спором" і "трудовим конфліктом".

2. Поясніть, чому у рішенні з трудових конфліктів [спорів] обов'язково повинно бути посилання на трудове законодавство, але цього посилання недостатньо?(5,10,11,25) (8 год.)

Змістовий модуль 4. Колективні трудові відносини

Тема 12. Колективні договори і угоди (2 год.)

Поняття і сторони колективного договору. Зміст колективного договору. Колективні угоди та їх значення у регулюванні трудових відносин. Колективні переговори з укладення та підписання колективних договорів і угод. Контроль за виконанням колективного договору. Відповідальність за порушення і невиконання умов колективного договору.

Питання для самостійного вивчення: 1. Зміна ролі колективних договорів у регулюванні трудових відносин (порівняння законодавства). (25,38) (8 год.)

Тема 13. Порядок вирішення колективних трудових спорів (2 год.)

Поняття, предмет і сторони колективних трудових спорів. Формування вимог найманих працівників та момент виникнення колективного трудового спору. Порядок

вирішення колективних трудових спорів. Органи з розгляду колективних трудових спорів. Правовий статус примирних комісій, трудового арбітражу, незалежного посередника, Національної служби посередництва та примирення. Конституційне право працівників на страйк. Правові наслідки законного та незаконного страйку. Відповідальність осіб, винних у порушенні законодавства про колективні трудові спори (конфлікти).

Питання для самостійного вивчення: 1. Що таке страйк? Право працівників на страйк. Повідомлення про страйк.
2. Що собою представляють незаконні страйки? Процедура визнання страйку незаконним (38,51,53) (8год.)

Зміст практичних занять

Змістовий модуль 1. Загальна характеристика трудового права

Тема 1. Предмет, метод, принципи і система трудового права

Заняття 1 Предмет, метод, принципи і система трудового права (2 год.)

1. Поняття трудового права та його значення як однієї з провідних галузей у системі права України.
2. Предмет та метод трудового права.
3. Система трудового права і система трудового законодавства.
4. Функції трудового права: поняття та види.
5. Поняття і значення основних принципів трудового права.
6. Наука трудового права. Трудове право як навчальна дисципліна.

Тема 2. Трудові правовідносини та їх суб'єкти

Заняття 2. Трудові правовідносини та їх суб'єкти (2 год.)

1. Трудові правовідносини: поняття, ознаки та загальна характеристика трудових правовідносин.
2. Сторони і зміст трудових правовідносин.
3. Підстави виникнення, зміни та припинення трудових правовідносин.
4. Працівники як суб'єкти трудових правовідносин.
5. Трудова правосуб'єктність та її особливості. Роботодавці як суб'єкти трудових правовідносин.
6. Основні права та обов'язки роботодавця. Роботодавець-фізична особа як сторона трудового договору.

Змістовий модуль 2. Індивідуальні трудові відносини

Тема 3. Забезпечення зайнятості та працевлаштування

Заняття 3. Забезпечення зайнятості та працевлаштування (2 год.)

1. Поняття зайнятості, категорії зайнятого населення і основні державні гарантії у сфері зайнятості.
2. Безробітні громадяни: поняття, порядок реєстрації, правовий статус. Особи, які не можуть бути визнані безробітними.
3. Підходяща робота та критерії її підбору.

4. Державна служба зайнятості та її повноваження. Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття.
5. Принципи та суб'єкти страхування. Страховий стаж.
6. Допомога по безробіттю та визначення її розміру. Особливості працевлаштування за допомогою посередницьких організацій.

Тема 4. Трудовий договір

Заняття 4. Трудовий договір (2 год.)

1. Трудовий договір: поняття, види та значення.
2. Контракт як форма трудового договору.
3. Сторони трудового договору.
4. Зміст трудового договору, його істотні умови. Гарантії прав і обмеження прав особи при укладенні трудового договору. Прийняття на роботу і оформлення трудового договору.
5. Трудові книжки: порядок ведення, зберігання та видачі при звільненні. Зміна умов трудового договору.
6. Поняття переведення на іншу роботу. Переміщення на інше робоче місце.

Заняття 5. Трудовий договір (2 год.)

1. Поняття «припинення трудових правовідносин» й «розірвання трудового договору». Підстави припинення трудових правовідносин, їх класифікація. Припинення трудових правовідносин за взаємною згодою сторін.
2. Розірвання трудового договору з ініціативи працівника. Розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця.
3. Загальні та спеціальні юридичні гарантії працівникам, що звільняються з ініціативи роботодавця.
4. Порядок розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця. Попередня згода профспілкового органу на розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця.
5. Розірвання трудового договору з ініціативи осіб, які не є стороною трудового договору.
6. Припинення трудових правовідносин у зв'язку з порушенням правил прийняття на роботу. Порядок оформлення звільнення. Строки розрахунку зі звільненим працівником. Вихідна допомога.

Тема 5. Робочий час

Заняття 6. Робочий час (2 год.)

1. Поняття робочого часу і сучасні проблеми гарантій у сфері робочого часу.
2. Види робочого часу та його нормування.
3. Характеристика робочого часу нормальної тривалості, скороченого та неповного. Режим робочого часу та його види.
4. Надурочна робота та ненормований робочий час. Облік робочого часу: поняття та види.

Тема 6. Час відпочинку

Заняття 7. Час відпочинку (2 год.)

1. Поняття та види часу відпочинку.
2. Перерви протягом робочого дня. Щотижневий безперервний відпочинок (вихідні дні). Святкові і неробочі дні.
3. Відпустки, їх види та порядок надання. Щорічні відпустки працівників та їх види. Додаткові відпустки у зв'язку з навчанням. Творчі відпустки. Соціальні відпустки.
4. Відпустка без збереження заробітної плати.

Тема 7. Оплата праці

Заняття 8. Оплата праці (2 год.)

1. Право працівника на оплату праці та його захист. Соціально-економічні аспекти оплати праці та її реформа в Україні.
2. Поняття оплати праці та її структура. Основна заробітна плата, інші заохочувальні та компенсаційні виплати.
3. Функції заробітної плати.
4. Державне та договірне регулювання оплати праці. Мінімальна заробітна плата: поняття і значення.
5. Порядок встановлення і застосування різних форм матеріального стимулювання праці.
6. Погодинна система оплати, її різновиди. Відрядна система, її різновиди.
7. Поняття та значення тарифної системи. Основні елементи тарифної системи: тарифна ставка, тарифна сітка, тарифний розряд, тарифно-кваліфікаційний довідник.
8. Поняття гарантійних, компенсаційних виплат та доплат. Відповідальність за порушення законодавства про оплату праці.

Змістовий модуль 3. Відповідальність у трудовому праві

Тема 8. Трудова дисципліна та дисциплінарна відповідальність у трудовому праві

Заняття 9. Трудова дисципліна та дисциплінарна відповідальність у трудовому праві (2 год.)

1. Поняття трудової дисципліни та методи її забезпечення.
2. Внутрішній трудовий розпорядок на підприємствах, в установах та організаціях. Правила внутрішнього трудового розпорядку: типові, галузеві, локальні.
3. Юридична відповідальність за порушення трудової дисципліни.
4. Поняття дисциплінарної відповідальності у трудовому праві. Дисциплінарні стягнення: поняття, види.
5. Підстава дисциплінарної відповідальності, склад дисциплінарного проступку. Процедура накладення стягнення. Дисциплінарне звільнення.

Тема 9. Матеріальна відповідальність сторін трудового договору

Заняття 10. Матеріальна відповідальність сторін трудового договору (2 год.)

1. Поняття і загальна характеристика матеріальної відповідальності, її відмінність від цивільно-правової відповідальності.
2. Підстава та умови матеріальної відповідальності.
3. Види матеріальної відповідальності.

4. Визначення розміру шкоди та порядок її відшкодування.
5. Особливості матеріальної відповідальності роботодавця за шкоду, заподіяну працівникові.
6. Відшкодування моральної шкоди.

**Тема 10. Нагляд і контроль за додержанням трудового законодавства і
законодавства про охорону праці**

**Заняття 11. Нагляд і контроль за додержанням трудового законодавства і
законодавства про охорону праці (2 год.)**

1. Поняття та основні види нагляду і контролю у сфері застосування найманої праці.
2. Загальний нагляд і контроль за додержанням трудового законодавства.
3. Нагляд і контроль у сфері охорони праці.
4. Відповідальність за порушення законодавства про працю.

Тема 11. Індивідуальні трудові спори

Заняття 12. Індивідуальні трудові спори(2 год.)

1. Поняття та види трудових спорів (конфліктів).
2. Індивідуальні трудові спори: поняття, види, причини виникнення та способи вирішення.
3. Порядок вирішення трудових спорів у комісії з трудових спорів (КТС).
4. Судовий порядок розгляду трудових спорів.
5. Порядок поновлення працівника на роботі та оплата вимушеного прогулу.
6. Діяльність спеціалізованих трудових судів у зарубіжних країнах.

Змістовий модуль 4. Колективні трудові відносини

Тема 12. Колективні договори і угоди

Заняття 13. Колективні договори і угоди (2 год.)

1. Поняття і сторони колективного договору.
2. Зміст колективного договору. Колективні угоди та їх значення у регулюванні трудових відносин.
3. Колективні переговори з укладення та підписання колективних договорів і угод.
4. Контроль за виконанням колективного договору.
5. Відповідальність за порушення і невиконання умов колективного договору.

Тема 13. Порядок вирішення колективних трудових спорів

Заняття 14. Порядок вирішення колективних трудових спорів (2 год.)

1. Поняття, предмет і сторони колективних трудових спорів.
2. Формування вимог найманих працівників та момент виникнення колективного трудового спору.
3. Порядок вирішення колективних трудових спорів. Органи з розгляду колективних трудових спорів.
4. Правовий статус примирних комісій, трудового арбітражу, незалежного посередника, Національної служби посередництва та примирення.
5. Конституційне право працівників на страйк.

6. Правові наслідки законного та незаконного страйку. Відповідальність осіб, винних у порушенні законодавства про колективні трудові спори (конфлікти).

·
·

Зміст самостійної роботи студентів

Розподіл годин, виділених на вивчення дисципліни «Трудове право України»

Найменування видів робіт	Розподіл годин	
	денна форма	заочна форма
Самостійна робота, год, у т.ч.:	48	52
Опрацювання матеріалу, викладеного на лекціях	20	10
Підготовка до практичних занять та контрольних заходів	10	10
Підготовка звітів з практичних робіт	10	10
Підготовка до поточного контролю	3	10
Опрацювання матеріалу, винесеного на самостійне вивчення	5	12

ПОЛІТИКА КУРСУ

1) щодо системи поточного і підсумкового контролю

Організація поточного та підсумкового семестрового контролю знань студентів, проведення практик та атестації, переведення показників академічної успішності за 100-бальною шкалою в систему оцінок за національною шкалою здійснюється згідно з "Положенням про систему поточного і підсумкового контролю, оцінювання знань та визначення рейтингу здобувачів освіти". Ознайомитись з документом можна за [посиланням](#).

2) щодо оскарження результатів контрольних заходів

Здобувачі вищої освіти мають право на оскарження оцінки з дисципліни отриманої під час контрольних заходів. Апеляція здійснюється відповідно до «Положення про політику та врегулювання конфліктних ситуацій». Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

3) щодо відпрацювання пропущених занять

Згідно «Положення про організацію освітнього процесу» здобувач допускається до семестрового контролю з конкретної навчальної дисципліни (семестрового екзамену, диференційованого заліку), якщо він виконав усі види робіт, передбачені на семестр навчальним планом та силабусом/робочою програмою навчальної дисципліни, підтвердив опанування на мінімальному рівні результатів навчання (отримав ≥ 35 бали), відпрацював визначені індивідуальним навчальним планом всі лекційні, практичні, семінарські та лабораторні заняття, на яких він був відсутній. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

4) щодо дотримання академічної доброчесності

«Положення про академічну доброчесність» закріплює моральні принципи, норми та правила етичної поведінки, позитивного, сприятливого, доброчесного освітнього і наукового середовища, професійної діяльності та професійного спілкування спільноти Університету, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

5) щодо використання штучного інтелекту

«Положення про академічну доброчесність» визначає політику щодо використання технічних засобів на основі штучного інтелекту в освітньому процесі. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#). «Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації та фальсифікації академічних творів» містить рекомендації щодо використання в академічних текстах генераторів на основі штучного інтелекту. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

6) щодо використання технічних засобів в аудиторії та правила комунікації

Використання мобільних телефонів, планшетів та інших гаджетів під час лекційних та практичних занять дозволяється виключно у навчальних цілях (для уточнення певних даних, перевірки правопису, отримання довідкової інформації тощо). На гаджетах повинен бути активований режим «без звуку» до початку заняття. Під час занять заборонено надсилання текстових повідомлень, прослуховування музики, перевірка електронної пошти, соціальних

мереж тощо, окрім виробничої необхідності. Під час виконання заходів контролю використання гаджетів заборонено (за винятком, коли це передбачено умовами його проведення). У разі порушення цієї заборони результат анулюється без права перескладання.

Комунікація відбувається через електронну пошту і сторінку дисципліни в Moodle.

7) щодо зарахування результатів навчання, здобутих шляхом формальної/інформальної освіти

Процедури визнання результатів навчання, здобутих шляхом формальної/інформальної освіти визначаються «Положенням про порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та / або інформальної освіти». Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

Під час вивчення навчальної дисципліни “Криміналістика” студентам надається можливість перерахування неформальної освіти. До прикладу, із запропонованого переліку можна пройти сертифіковані (безкоштовні) курси на освітніх платформах, відтак сертифікат, який отримали під час навчання, – є підтвердженням засвоєння студентом окремих тем, що включені у зміст дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

При вивченні дисципліни застосовується комплекс методів для організації навчання студентів з метою розвитку їх логічного та абстрактного мислення, творчих здібностей, підвищення мотивації до навчання та формування особистості майбутнього фахівця в галузі права.

Програмний результат навчання	Метод навчання	Метод оцінювання
РН 01. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці основні положення законодавства, національних і міжнародних стандартів, що регламентують діяльність суб'єктів готельного та ресторанного бізнесу	словесні методи (лекція, розповідь пояснення); наочні методи (ілюстрування, комп'ютерні і мультимедійні методи); інтерактивні методи (Case study, дискусія, мозковий штурм, робота в команді (групах))	екзамен
РН 19. Діяти у відповідності з принципами соціальної відповідальності та громадянської свідомості	словесні методи (лекція, розповідь пояснення); наочні методи (ілюстрування, комп'ютерні і мультимедійні методи); інтерактивні методи (дискусія, мозковий штурм, робота в команді (групах)). Додатково: написання тез, презентація на науковому	екзамен

	заході	
РН 20. Розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.	словесні методи (лекція, розповідь пояснення); наочні методи (ілюстрування, комп'ютерні і мультимедійні методи); інтерактивні методи (дискусія, мозковий штурм, робота в команді (групах)). Додатково: написання тез, презентація на науковому заході	екзамен
РН 21. Розуміти і реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. РН 22. Зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя	словесні методи (лекція, розповідь пояснення); наочні методи (ілюстрування, комп'ютерні і мультимедійні методи); інтерактивні методи (Case study, дискусія, мозковий штурм, робота в команді (групах))	екзамен

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Вид	Зміст	% від загальної оцінки	Бал	
			min	max
Поточні контрольні заходи	всього	60	35	60
Підсумкові контрольні заходи	екзамен	40	24	40
Всього:	-	100	60	100

Процедура проведення контрольних заходів, а саме поточного контролю знань протягом семестру та підсумкового семестрового контролю, регулюється «Положенням про систему поточного та підсумкового контролю оцінювання знань та визначення рейтингу студентів».

Фіксація **поточного** контролю здійснюється в «Електронному журналі обліку успішності академічної групи» на підставі чотирибальної шкали – “2”; “3”; “4”;

“5”. У разі відсутності студента на занятті виставляється “н”. За результатами поточного контролю у Журналі, автоматично визначається підсумкова оцінка, здійснюється підрахунок пропущених занять.

Критерії оцінювання:

«незадовільно»	володіє навчальним матеріалом на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, що позначаються окремими словами чи реченнями; володіє матеріалом на елементарному рівні засвоєння, викладає його уривчастими реченнями, виявляє здатність висловити думку на елементарному рівні; володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу;
«задовільно»	володіє матеріалом на початковому рівні, значну частину матеріалу відтворює на репродуктивному рівні; володіє матеріалом на рівні, вищому за початковий, здатний за допомогою викладача логічно відтворити значну його частину; може відтворити значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, порівнювати та робити висновки, виправляти допущені помилки;
«добре»	здатний застосовувати вивчений матеріал на рівні стандартних ситуацій, частково контролювати власні навчальні дії, наводити окремі власні приклади на підтвердження певних тверджень: вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати її на практиці, контролювати власну діяльність, виправляти помилки і добирати аргументи на підтвердження певних думок під керівництвом викладача; вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, та вміє застосовувати його на практиці; вільно розв'язує задачі в стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;
«відмінно»	виявляє початкові творчі здібності, самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; знаходить джерела інформації та самостійно використовує їх відповідно до цілей, поставлених викладачем; вільно висловлює власні думки і відчуття, визначає програму особистої пізнавальної діяльності, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особисту позицію щодо них; без допомоги викладача знаходить джерела інформації і використовує одержані відомості відповідно до мети та завдань власної пізнавальної діяльності; використовує набуті знання і вміння в нестандартних ситуаціях; виявляє особливі творчі здібності, самостійно розвиває власні обдарування і нахили, вміє самостійно здобувати знання.

Усі пропущені заняття, а також негативні оцінки студенти зобов'язані відпрацювати впродовж трьох наступних тижнів. У випадку недотримання цієї норми, замість “н” в журналі буде виставлено “0” (нуль балів), без права

перездачі. Відпрацьоване лекційне заняття в електронному журналі позначається літерою «в».

До підсумкового контролю допускаються студенти які за результатами поточного контролю отримали не менше 35 балів. Усі студенти, що отримали 34 балів і менше, не допускаються до складання підсумкового контролю і на підставі укладання додаткового договору, здійснюють повторне вивчення дисципліни впродовж наступного навчального семестру. За результатами підсумкового контролю (диференційований залік/екзамен) студент може отримати 40 балів. Студенти, які під час підсумкового контролю отримали 24 бали і менше, вважаються такими, що не здали екзамен/диференційований залік і повинні йти на перездачу.

Загальна семестрова оцінка з дисципліни, яка виставляється в екзаменаційних відомостях оцінюється в балах (згідно з **Шкалою оцінювання знань за ЄКТС**) і є сумою балів отриманих під час поточного та підсумкового контролю.

Шкала оцінювання знань за ЄКТС:

Оцінка за національною шкалою	Рівень досягнень, %	Шкала ECTS
Національна диференційована шкала		
Відмінно	90 – 100	A
Добре	83 – 89	B
	75 – 82	C
Задовільно	67 – 74	D
	60 – 66	E
Незадовільно	35 – 59	FX
	0 – 34	F
Національна недиференційована шкала		
Зараховано	60 – 100	-
Не зараховано	0 – 59	-

Студенти, які не з'явилися на екзамені без поважних причин, вважаються такими, що одержали незадовільну оцінку.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Бірюкова А. Г. Трудове право та трудове законодавство: проблеми співвідношення : монографія. Харків : Панов А. М., 2016. 401 с.
2. Венедіктов С. В. Теоретико-правові засади сучасної концепції трудового правовідношення в Україні : монографія. Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2011. 224 с.
3. Венедіктов С. В. Правове регулювання трудових відносин: вітчизняний та зарубіжний досвід : навч. посіб. К. : Алерта, 2012. 367 с.
4. Гетьманцева Н. Д. Трудове право України (Загальна частина) : навч. посіб. Чернівці : Рута, 2013. 311 с.
5. Дараганова Н.В. Трудові спори : навч. посіб. К. : Правова єдність : Алерта, 2012. 271 с.
6. Заржицький О. С. Юридична відповідальність у трудовому праві України : монографія. Д. : Арт-Прес, 2009. 144 с.
7. Лавріненко О.В. Поняття та ознаки сумісництва за трудовим правом: теоретичні аспекти питання. Економіка, фінанси, право. 2005. № 5. С. 28-35.
8. Лаптії І. Оплата праці і заробітна плата: щодо питання термінології. Право України. 2005. № 7. С. 81-84.
9. Рогач О. Я., Менджул М. В. Припинення трудових відносин з ініціативи працівника-внутрішньо переміщеної особи та роботодавця. Публічне право. 2017. № 1. С. 184 - 190.
10. Панасюк О. Контроль та нагляд як функція трудового права. Право України. 2007. № 2. С. 108 - 112.
11. Панасюк О. Правове регулювання застосування штрафів до працівників. Право України. 2006. № 8. С. 44-47.
12. Роїна О. М. Трудові правовідносини: практичний посібник. К.: КНТ, 2005. 348 с.
13. Сімутіна Я. Проблеми правового регулювання оплати праці з відхиленням від нормальних умов праці. Юридична Україна. 2005. № 10 (34). С. 44-50.
14. Ситницька О. А. Юридичні гарантії права на працю та права на відпочинок за трудовим законодавством України : [монографія]. Хмельницький : [Вид-во Хмельниц. ун-ту упр. та права], 2010. 167 с.
15. Слюсар А. М. Правовий статус суб'єктів трудового права України: теоретико-правовий аспект : монографія. Х. : ФІНН, 2011. 335 с.
16. Трудове право України : академ. курс : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. д-ра юрид. наук, проф. П. Д. Пилипенка ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. 5-те вид., переробл. та допов. К. : Ін Юре, 2014. 548 с.
17. Трудове право України : підруч. для студентів юрид. спец. вищ. навч. закл. / С. М. Прилипко та ін. 5-те вид., допов. Харків : Право, 2014. 757 с.
18. Трудове право України. Практикум : навч. посіб. для студентів ВНЗ / за ред. д-ра юрид. наук, проф. П. Д. Пилипенка ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. 2-ге вид., переробл. та допов. Київ : Ін Юре, 2014. 349 с.
19. Трудове право України : підручник / за заг. ред. М. І. Іншина, В. Л. Костюка. Київ : Юрінком Інтер, 2017. 593 с. 178. Трудове право України : навч. посіб. / Ю. Ф. Іванов, М. В. Іванова ; Нац. акад. внутр. справ. Київ : Алерта : Правова єдність, 2016. 222 с.
20. Трудове право України : навч. посіб. / О. І. Кисельова, Т. А. Кобзева ; Сум. держ. ун-т. Суми : Сум. держ. ун-т, 2017. 308 с.

21. Трудове право : підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. НАПрН України О. М. Ярошенка ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2-е вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2017. 557 с.
22. Трудове право України : практикум / Можайкіна О. С. 2-ге вид., перероб. і допов. Луцьк : Годяк Ж. В. : Волиньполіграф™, 2017. 385 с.
23. Трудове право України: підручник / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Центр проблем імплементації європ. соц. права, Нац. ун-т "Києво-Могилян. акад.", Нац. ун-т "Остроз. акад." ; за заг. ред. М. І. Іншина, В. Л. Костюка. 2-ге вид., стер. Київ : Юрінком Інтер : Буква Закону, 2018. 593 с.
24. Трудове право України в схемах і таблицях : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. М. Прилипко, О. М. Ярошенко, О. Є. Костюченко, Д. С. Підкопай. Х. : ФІНН, 2010. 557 с.
25. Трудове право та проблеми соціального захисту населення в контексті правової держави, м. Харків, 24-25 вересня 2010 р. : матеріали наук.-практ. конф. / Укр. асоц. фахівців труд. права, Харк. екон.-прав. ун-т ; за ред. д-ра юрид. наук, проф. В. С. Венедіктова. Х. : [б. в.], 2010. 292 с.
26. Трудові договірні відносини : навч. посіб. / Н. М. Самолук, Г. М. Юрчик ; Нац. унт вод. госп-ва та природокористування. Рівне : НУВГП, 2018. 341 с.
27. Хуторян Н. М. Проблеми визначення поняття «роботодавець» за законодавством України. Держава і право. Випуск 31. К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2006. С. 207-215. 58
28. Хуторян Н. М. Теоретичні проблеми матеріальної відповідальності сторін трудових правовідносин: монографія. К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2002. 264 с
29. Конституція України. Х.: ТОВ «Одіссей», 2006. 48 с.
30. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. Вісник Конституційного суду України. 2006. № 4. С. 72-80.
31. Про безробіття: Конвенція МОП № 2, 1919 р. (ратифікована 4 лютого 1994 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_143 (дата звернення 25 серпня 2022 р.)
32. Про мінімальний вік для прийняття на роботу: Конвенція МОП, 1973 р. (ратифікована 7 березня 1979 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_054 (дата звернення 25 серпня 2022 р.)
33. Про рівну винагороду чоловіків і жінок за працю рівної цінності: Конвенція МОП № 100, 1951 р. (ратифікована 9 червня 1956 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_002 (дата звернення 25 серпня 2022 р.)
34. Про скасування примусової праці: Конвенція МОП № 105, 1957 р. (ратифікована 5 жовтня 2000 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_013 (дата звернення 25 серпня 2022 р.)
35. Про політику в галузі зайнятості: Конвенція МОП № 122, 1964р. (ратифікована 29 травня 1968 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_062 (дата звернення 25 серпня 2022 р.)
36. Про мінімальний вік допуску на підземні роботи в шахтах і рудниках: Конвенція МОП № 123, 1965 р. (ратифікована 4 лютого 1970 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_061 (дата звернення 25 серпня 2022 р.)
37. Про оплачувані відпустки: Конвенція МОП № 132, 1970 р., (переглянута у 1990 р.) (ратифікована 29 травня 2001 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_022 (дата звернення 25 серпня 2022 р.)

38. Про сприяння колективним переговорам: Конвенція МОП № 154, 1981 р. (ратифікована 4 лютого 1994 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_006 (дата звернення 25 серпня 2022 р.)
39. Про припинення трудових відносин з ініціативи роботодавця: Конвенція МОП № 158, 1982 (ратифікована 4 лютого 1994 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_005 (дата звернення 25 серпня 2022 р.)
40. Про примусову чи обов'язкову працю: Конвенція МОП № 29, 1930 р. (ратифікована 9 червня 1956 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_136 (дата звернення 25 серпня 2022 р.)
41. Про щорічні оплачувані відпустки: Конвенція МОП № 52 1936 р. (ратифікована 11 серпня 1956 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_003 (дата звернення 25 серпня 2022 р.)
42. Про захист заробітної плати: Конвенція МОП № 95, 1949 р. (ратифікована 30 червня 1961 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_146 (дата звернення 25 серпня 2022 р.)
43. Конвенція про обмеження тривалості робочого часу на промислових підприємствах до 8 годин на день та 48 годин на тиждень від 29.10.1919 № 1. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_155 (дата звернення 25 серпня 2022 р.)
44. Конвенція Міжнародної організації праці N 153 про тривалість робочого часу та періоди відпочинку на дорожньому транспорті від 27.06.1979 № 153. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/993_025 (дата звернення 25 серпня 2022 р.)
45. Конвенція про роботу на умовах неповного робочого часу від 24.06.1994 № 175. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_040 (дата звернення 25 серпня 2022 р.)
47. Про відпустки: Закон України від 15 листопада 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1997. № 2. ст. 4.
48. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 2 березня 2000 р. Відомості Верховної Ради України. 2000. № 22. ст. 171.
49. Про оплату праці: Закон України від 24 березня 1995 р. Відомості Верховної Ради України. 1995. № 17. ст. 121.
50. Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності: Закон України від 22 червня 2012 р. Урядовий кур'єр. 2012. № 151.
51. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 3 березня 1998 р. Відомості Верховної Ради України. 1998. № 34. ст.227.
52. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15 вересня 1999 р. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 45. ст.397.
53. Про утворення Національної служби посередництва і примирення: указ Президента України від 17 листопада 1998 р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1258/98> (дата звернення 16 липня 2019 р.)

*При оформленні цього розділу силабусу **обов'язково** враховувати вимоги ДСТУ 8302:2015 та зауваження Нацагенства з забезпечення якості вищої освіти*
<https://naga.gov.ua/wp-content/uploads/2023/01/%D0%94%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BA-6-%D0%B4%D0%BE-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D1%83-130-%D0%B2%D1%96%D0%B4-24.01.2023.pdf>